

АЛЕКСАНДАР МЛАДЕНОВИЋ (Београд)

О ИЗДАЊУ „ЗАКОНОПРАВИЛА СВЕТОГ САВЕ“

Историјски институт у Београду издао је 2005. г. први том дела које носи име *Законоправило светога Саве*.¹ Књига има 729 страна великог формата и прилоге од једанаест снимака у боји. Изузев Предговора на српском и енглеском језику (XI-XXX, XXXI-L), Скраћеница (LI-LII), Садржаја (725-729) и поменутих прилога, сам текст *Законоправила* – који је донет двостубачно и двојезички (лево, на српскословенском и десно, на данашњем српском књижевном језику) – заузима највећи део књиге: од 1. до 723. стране.

Основни текст ове књиге представља рукопис који је по свом саставу зборник црквених и грађанских прописа, што је заправо „стваралачка замисао светога Саве да младу Српску цркву и нову, осамостаљену Српску државу утемељи на законима“ а то је преузето „из византијских номоканона“ па преведено са грчког на „словенски“ или „наш језик“, како каже св. Сава у поговору ове књиге (Ј. Штавланин-Ђорђевић XXI). Овај текст је препис, у науци познат као *Иловички препис*, који је „1262. године, по налогу зетског епископа Неофита“ сачинио највећим делом писар Богдан „за цркву Св. Арханђела Михаила на месту званом Иловица. Сматра се да је то манастир. Св. Арханђела на Превлаци у Бококоторском заливу код Тивта“ (Ј. Штавланин-Ђорђевић XXIV).

Књига, како је већ поменуто, писана је *словенским* или *нашим језиком*, а то је заправо српска редакција старословенског језика

(српскословенски језик), односно то је језик који је у функцији црквеног и књижевног језика вековима постојао у српској средини: најкасније негде од почетка XI па све до средине XVIII века.² Са тога језика, српскословенског, ову књигу је на савремени српски књижевни језик превела археограф саветник Љубица Штављанин-Ђорђевић, дугогодишњи сарадник Археографског одељења Народне библиотеке Србије у Београду и добар зналац језика о којем говоримо. Самом поступку превођења *Законоправила* претходили су извесни неопходни послови, као што је нпр. „ишчитавање“ и „разрешавање“ текста двојице писара овог *Иловичког преписа*, који припадају два неједнаким писарским школама: *рашкој* (Богдан) и руској, *северноновгородској* (аноним). Поред овога, требало је упоређивати текст *Иловичког преписа* *Законоправила* са другим трима преписима ове књиге из каснијих времена: са *Рашким преписом* из 1305. г., са *Сарајевским преписом* из средине XIV века и са *Морачким преписом* из 1615. г. Ово међусобно поређење требало је да покаже какве су текстуалне разлике међу овим преписима, тако да су празнине у *Иловичком препису* на основу тога попуњаване, пре свега, из *Рашког преписа*, што је у издању, које је пред нама, означено у угластим заградама.

Све ове послове обавила је, наравно, Љубица Штављанин-Ђорђевић приликом свог успешног превођења *Законоправила* на данашњи српски књижевни језик. У овом превођењу она је имала јединствен приступ мада су се ипак изнијансирале две варијанте превођења. једна је одражавала што дословнији превод кад су били у питању правила (прописи) и њихова тумачења; друга је била нешто слободнија када се радило о књижевним текстовима, као што је, на пример, текст из писма Василија Великог Јовану Богослову о монашком устројству.

а) Текст изворника:

Познахъ твоѣ посланиѣ. ѿкоже дрѣзи дрѣговѣ своихъ дѣти. ѿт(ь) гавлающаго се на нихъ под(о)бна къ рождышимъ ꙗ познавають. ꙗже бо невеликоу быти рещи мѣста оустрокнию. ѿкоже би вѣложити нѣкоу любовь въ д(оу)шоу твою. ꙗже с нами жити. прѣжде даже не оуѣси что ѿ н'равѣ и ѿ прѣбывании. твоѣ бо бѣше въ истиноу разоумѣниѣ и твоѣ д(оу)ше достоинно. иже вса ни въ что же вѣмѣни соущага здѣ. противоу вл(а)женствоу лежецемоу намъ въ ѿбещании.

б) Превод:

Препознах твоје писмо као што пријатељи препознају децу својих пријатеља по очигледној сличности њиховој са онима који су их родили. Јер то што си рекао – да не може бити од значаја положај места како би улио неку љубав у твоју душу да би са нама живео, пре него што сазнаш нешто о начину живљења и о пребивању – уистину беше твоје поимање, а твоје душе достојно, која све овде постојеће не сматра ни за шта наспрам блаженства датог нам у обећањима (стр. 553-554).

С овим издањем *Законоправила светог Саве* српска наука и култура добиле су рашчитан текст ове драгоцене књиге, као и њен добар превод са српскословенског на данашњи српски књижевни језик. Тиме је ова књига, на чијим је садржајима утемељивана и утемељена наша Црква и наша средњовековна држава, постала доступна свима заинтересованим за ова питања из српске историје, па и онима који нису навикли на стару српску ћирилицу и на стари српски црквени и књижевни језик.

НАПОМЕНЕ

- ¹ Законоправило светог Саве. 1. Приредили и превели: Миодраг М. Петровић и Љубица Штавланин-Ђорђевић. – Београд (Историјски институт), 2005.
- ² Тај српски црквени и књижевни језик у прошлости се понекад називао и *српски језик*, као нпр. 1374. г. (уп. А. Младеновић, Назив *српски језик* – најстарија потврда из XIV века? – *Philologia slavica*. К 70-летию академика Н. И. Толстого, Москва (Российская академия наук. Отделение литературы и языка. Отделение истории. Институт славяноведения и балканистики), 1993, 340-345.